

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MICHALA BOBEKA
od 28. srpnja 2016.¹

Predmet C-256/15

Drago Nemec
protiv
Republike Slovenije

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputilo Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Vrhovni sud Republike Slovenije))

„Pravo Unije – Primjenjivost *ratione temporis* – Direktiva 2000/35 – Kašnjenje u plaćanju u poslovnim transakcijama – Pojam poslovne transakcije – Pojam poduzetnika – Nacionalno pravilo kojim se ograničava najviša visina kamate za kašnjenje u plaćanju“

I – Uvod

1. U lipnju 1993. D. Nemec potpisao je ugovor s Dobrovoljnim vatrogasnim društvom Murske Sobote o najmu kamiona s cisternom za prijevoz vode tijekom sušnih razdoblja (u daljnjem tekstu: ugovor o najmu). D. Nemec se od 1996. na slovenskim sudovima spori kako bi naplatio svoje potraživanje iz tog ugovora o najmu i kamate za kašnjenje u plaćanju. Kamata je postupno tekla, ali je na temelju nacionalnih propisa s vremenom dosegla svoj vrhunac.

2. Bit pravnog problema s kojim se Sud suočava u ovom predmetu je pitanje je li nacionalno pravilo kojim se iznos kamate za kašnjenje u plaćanju ograničava na iznos glavnice (koje se naziva pravilom *ne ultra alterum tantum*) u suprotnosti s Direktivom 2000/35 o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama².

3. Osim toga, s tim su pitanjem povezana i dva sporedna. Kao prvo, potrebno je provjeriti primjenjivost *ratione temporis* prava Unije na ovaj predmet. Kao drugo, može li se za potrebe ovog predmeta D. Nemec klasificirati kao „poduzetnik“, a ugovor o najmu kao „poslovna transakcija“ u smislu Direktive 2000/35?

1 — Izvorni jezik: engleski

2 — Direktiva 2000/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2000. (SL 2000., L 200, str. 35.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 3., str. 3.). Ta je direktiva stavljena izvan snage, s učinkom od 16. ožujka 2013., i zamijenjena svojom preinakom: Direktivom 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2000. (od 16. veljače 2011. (SL 2011., L 48, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 200.).

II – Pravni okvir

A – Pravo Unije

4. U skladu s člankom 1., Direktiva 2000/35 „[...] primjenjuje [se] na sva plaćanja izvršena [kao naknada za poslovnu transakciju].”
5. U članku 2. točki 1. podtočki 1. Direktive 2000/35, pojam „[poslovne transakcije]” definiran je kao „transakcij[e] između poduzetnika, odnosno između poduzetnika i javnih tijela koj[e] rezultira[ju] isporukom robe ili pružanjem usluga za naknadu.”
6. U članku 2. točki 1. podtočki 2. direktive, pojam „javno tijelo” definiran je kao „svako ugovorno tijelo ili subjekt kako je određeno direktivama o javnoj nabavi [...]”.
7. U skladu s člankom 2. točkom 1. podtočkom 3., „poduzetnik” znači svaki subjekt koji neovisno obavlja neku gospodarsku ili profesionalnu djelatnost, čak i ako tu djelatnost obavlja samo jedna osoba.”
8. U članku 3. stavku 1. točki (c) predviđeno je da će „[države članice osigurati da je] vjerovnik [...] ovlašten na kamatu radi kašnjenja s plaćanjem, ako: (i) je ispunio svoje ugovorne i zakonske obveze; i (ii) nije primio iznos dugovanja na vrijeme, osim ako dužnik nije odgovoran za kašnjenje”.
9. Sukladno članku 6. stavku 3., prilikom prenošenja Direktive 2000/35, „[...] države članice mogu isključiti iz primjene sljedeće: [...] (b) ugovore koji su zaključeni prije 8. kolovoza 2002.”.

B – Nacionalno pravo

10. Od 1. siječnja 2002. posljedice kašnjenja u plaćanju uređene su Obligacijskim zakonikom (Zakon o obveznim odnosima, u daljnjem tekstu: OZ). Člankom 376. OZ-a bilo je predviđeno takozvano pravilo *ne ultra alterum tantum*. Tim je pravilom, koje nije postojalo u prethodnim propisima, najviši iznos kamate za kašnjenje u plaćanju ograničen na iznos glavnice.
11. U vrijeme zaključenja ugovora o najmu, uvjeti obavljanja gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba bili su uređeni Obrtnim zakonom (Zakon o obrtu, u daljnjem tekstu: ObrZ/88). Fizičke osobe mogle su neovisno obavljati gospodarske djelatnosti samo ako su za to dobile dozvolu za odnosnu djelatnost.
12. ObrZ/88 je izmijenjen kasnijim propisom kojim se mogućnost neovisnog obavljanja poduzetničke djelatnosti uvjetovala prijavom odnosne djelatnosti nadležnom tijelu i upisom u registar poduzetnika.

III – Činjenično stanje, nacionalni postupak i prethodna pitanja

13. U lipnju 1993. Drago Nemec (tužitelj), kao najmodavac, i Gasilsko društvo Murska Sobota (u daljnjem tekstu: Dobrovoljno vatrogasno društvo Murske Sobote), kao najmoprimac, sklopili su ugovor o najmu kamiona s cisternom za vodu. Tužitelj je u vrijeme sklapanja ugovora imao dozvolu za obavljanje poduzetničke djelatnosti u skladu sa slovenskim propisima, konkretno za „tokarenje mehaničkih dijelova i varenje”.
14. Dobrovoljno vatrogasno društvo nije platilo naknadu predviđenu ugovorom o najmu. Tužitelj je 1996. podnio tužbu zahtijevajući isplatu iznosa u protuvrijednosti od 17 669, 51 eura. Nakon dugotrajnog sporenja Više sodišće Maribor (Žalbeni sud u Mariboru) je 17. veljače 2010. zaključilo da Dobrovoljno vatrogasno društvo mora tužitelju platiti 15 061,44 eura uz zakonske zatezne kamate za

razdoblje od 25. ožujka 1996. do 31. prosinca 2001. Međutim, Više sudišće Maribor (Žalbeni sud u Mariboru) odbilo je tužiteljev zahtjev za isplatu zakonske zatezne kamate za razdoblje od 1. siječnja 2002. do isplate dugovanog iznosa (do koje je došlo 18. svibnja 2010.). Razlog odbijanja potonjeg zahtjeva bio je taj što je 1. siječnja 2002. na snagu stupio OZ kojim je bilo predviđeno pravilo *ne ultra alterum tantum*. Tako je na dan 31. prosinca 2001. kamata za kašnjenje u plaćanju već dostigla iznos glavnice pa stoga nije mogla dalje teći.

15. Kao odgovor na presudu Višjeg sudišća Maribor (Žalbeni sud u Mariboru) tužitelj je podnio tužbu protiv Republike Slovenije (tuženik) kojom je zahtijevao naknadu štete u ukupnom iznosu od 84 614,02 eura i zakonsku zateznu kamatu te naknadu troškova postupka. Tužitelj je tvrdio da pravilo *ne ultra alterum tantum* nije u skladu s Direktivom 2000/35 i da mu se mora nadoknaditi šteta koju je pretrpio zbog navodnog pogrešnog prijenosa te direktive u slovensko pravo.

16. Presudom od 18. svibnja 2011. prvostupanjski sud je odbio tužiteljevu tužbu. Tužiteljevu žalbu protiv te odluke žalbeni sud je odbio presudom od 24. siječnja 2012. Oba su suda svoje odluke temeljila na zaključku da ugovor o najmu nije spadao u okvir tužiteljeve registrirane poslovne djelatnosti. Stoga on nije djelovao kao „poduzetnik” u smislu Direktive 2000/35, koja prema tome nije bila primjenjiva na tužiteljev slučaj.

17. Tužitelj sada zaključke Višjeg sudišća Maribor (Žalbeni sud u Mariboru) pobija pred Vrhovnim sudišćem Republike Slovenije (Vrhovni sud Republike Slovenije). Prema njegovu mišljenju, ugovor o najmu nije se odnosio samo na najam kamiona s cisternom za vodu. Tvrdi da je ugovor o najmu bio „složen pravni posao” kojim se jamčila opskrba lokalnog stanovništva pitkom vodom tijekom sušnih razdoblja. Nadalje tvrdi da je izdao račun, što ukazuje da je djelovao kao „poduzetnik” u smislu Direktive 2000/35.

18. Tuženik tvrdi da Direktiva 2000/35 nije primjenjiva na ovaj predmet jer je prilikom prijenosa te direktive u slovensko pravo njezina primjena isključena u pogledu ugovora sklopljenih prije pristupanja Slovenije Europskoj uniji. Nadalje, tuženik ističe da ugovor o najmu nije „poslovna transakcija” u smislu Direktive 2000/35. Tužitelj je ugovor o najmu sklopio izvan okvira svoje poslovne djelatnosti pa stoga nije djelovao kao „poduzetnik” u smislu Direktive 2000/35.

19. U tim okolnostima Vrhovno sudišće Republike Slovenije (Vrhovni sud Republike Slovenije) prekinulo je postupak i Sudu Europske unije uputilo sljedeća pitanja:

„1. Treba li članak 2. točku 1. treću alineju Direktive 2000/35 tumačiti na način da se u sustavu, u kojem se fizičkoj osobi kako bi mogla obavljati gospodarsku djelatnost izdaje dozvola u kojoj se navodi djelatnost za koju se dozvola izdaje, ne radi o poduzetniku pa stoga ni o poslovnoj transakciji u smislu navedene odredbe direktive kada se pravni posao iz kojeg proizlazi zakašnjenje plaćanja odnosi na djelatnost koja nije obuhvaćena dozvolom?

U slučaju negativnog odgovora na prethodno pitanje:

2. treba li članak 2. točku 1. treću alineju Direktive 2000/35 tumačiti tako da se fizička osoba smatra poduzetnikom, a pravni posao iz kojeg proizlazi zakašnjenje plaćanja predstavlja poslovnu transakciju u smislu navedene odredbe, kada se radi o pravnom poslu koji nije obuhvaćen registriranom djelatnošću navedene fizičke osobe, već proizlazi iz djelatnosti koja po svojoj naravi može biti gospodarska djelatnost, a na temelju takvog posla je izdana faktura?

i

3. je li pravilo prema kojem kamate za kašnjenje u plaćanju prestaju teći kada visina dospjelih i neplaćenih kamata dosegne iznos glavnice (pravilo *ne ultra alterum tantum*) u suprotnosti s odredbama Direktive 2000/35?”

20. Pisana očitovanja podnijele su slovenska i latvijska vlada, kao i Komisija. Slovenska vlada i Komisija iznijele su usmena očitovanja na raspravi održanoj 4. svibnja 2016.

IV – Ocjena

21. Budući da je činjenično stanje ovog predmeta nastalo prije pristupanja Slovenije Europskoj uniji, prvo ću razmotriti pitanje primjenjuju li se pravo Unije općenito i Direktiva 2000/35 konkretno *ratione temporis* na ovaj predmet (A).

22. Što se tiče sadržajne ocjene prethodnih pitanja, mišljenja sam da pravilo *ne ultra alterum tantum* kao takvo nije u suprotnosti s Direktivom 2000/35. Stoga smatram da je prikladnije prvo razmotriti treće prethodno pitanje (B). Ako se Sud bude slagao s mojom ocjenom tog pitanja, neće biti potrebno odgovoriti na prva dva pitanja nacionalnog suda. Međutim, radi cjelovitosti te kako bih pružio potpunu pomoć Sudu, razmotrit ću i može li odnos koji proizlazi iz ugovora o najmu spadati u materijalno područje primjene Direktive 2000/35 (C).

A – Vremenska primjena prava Unije

23. Ocjena vremenske primjenjivosti prava Unije ima dva sloja. Prvi se odnosi na *opću* primjenjivost prava Unije *ratione temporis*, koju određuje primarno pravo. Odgovor na to pitanje ključan je i za pitanje nadležnosti Suda. Drugi sloj se odnosi na *konkretni* pravni instrument koji se treba primijeniti na ovaj predmet: nakon što se utvrdi da je pravo Unije opće primjenjivo na predmet slijedi pitanje precizira li konkretna mjera sekundarnog prava opće pravilo na ikoji način?

24. Taj je pristup važan iz ustavne perspektive jer se bilo koja odredba sekundarnog zakonodavstva (uključujući Direktivu 2000/35) može razmatrati samo nakon što se utvrdi da se pravo Unije može općenito primijeniti na činjenično stanje predmeta. Mora postojati opći pristup, koji se može prilagođavati s obzirom na relevantni instrument sekundarnog prava, ako je potonjim tako predviđeno.

1. Nadležnost Suda

25. Slovenija je Europskoj uniji pristupila 1. svibnja 2004. Sukladno člancima 2. i 54. Akta o pristupanju (u daljnjem tekstu: Akt o pristupanju)³, pravo Unije postalo je na datum pristupanja trenutno obvezujućim u Sloveniji, osim ako je u Aktu o pristupanju ili njegovim prilogima bio predviđen neki drugi rok. Stoga je jasno da opće, ustavno pravilo glasi da pravo Unije trenutno obvezuje, odnosno da *trenutno stupa na snagu*, osim ako je Aktom o pristupanju drugačije predviđeno.

26. U predmetnom slučaju, ugovor o najmu sklopljen je 1993. Djelomično je izvršen⁴ sredinom 1990-ih. D. Nemec potom je 1996. podnio tužbu protiv Dobrovoljnog vatrogasnog društva jer nije ispunilo svoje obveze iz ugovora u pogledu plaćanja za najam. Sve se to dogodilo prije 1. svibnja 2004. Pitanje stoga glasi: može li se pravo Unije primijeniti *ratione temporis* na predmetnu pravnu situaciju?

27. Valja priznati da se nije baš lako snaći u sudskoj praksi Suda koja se odnosi na vremensku primjenu prava Unije u državama pristupnicama.

³ — SL 2003., L 236

⁴ — Pod izrazom „djelomično izvršen” mislim na to da se čini da je tužitelj izvršio svoj dio ugovora stavivši kamion s cisternom na raspolaganje Dobrovoljnom vatrogasnom društvu, dok to društvo nije izvršilo svoju obvezu plaćanja za najam kamiona.

28. Sud je u predmetu Ynos⁵, zasjedajući u velikom vijeću, utvrdio da nije nadležan prethodno odlučivati zato što je činjenično stanje predmeta nastalo prije pristupanja Mađarske EU-u. Ako presudu Ynos i sudsku praksu koja je iz nje proizašla primijenimo na predmetni slučaj, doći ćemo do zaključka da se pravo Unije ne primjenjuje *ratione temporis*.

29. Međutim, osim donekle kategoričkog pristupa koji je Sud slijedio u presudi Ynos postoji znatna količina sudske prakse i prije i nakon presude Ynos u kojoj je zauzet slojevitiji pristup u pogledu vremenske primjene prava Unije. Može se reći da se u tim predmetima pravi razlika između činjeničnog stanja nastalog prije pristupanja i njegovih pravnih učinaka nakon pristupanja. Moj je prijedlog da se predmet Ynos promatra u tom širem kontekstu sudske prakse. Ako Sud prihvati taj pristup, ovaj se predmet može smatrati dopuštenim *ratione temporis*.

(a) Predmet Ynos

30. Predmet Ynos odnosio se na primjenu Direktive 93/13/EEZ o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima⁶ na ugovor o zastupanju. Spor se odnosio na izvršenje tog ugovora i poštenost ugovornog uvjeta o proviziji zastupnika. Ne razmatrajući pojedinosti izvršenja ugovora, Sud je istaknuo da je *činjenično stanje iz glavnog postupka nastalo prije pristupanja Mađarske EU-u* te da stoga nije bio nadležan tumačiti tu direktivu⁷.

31. Ako bi se kriteriji razvijeni u predmetu Ynos izravno primijenili, trebalo bi se utvrditi da Sud, kako je slovenska vlada tvrdila na raspravi, nije nadležan *ratione temporis* za pitanja koja je postavio nacionalni sud. Kao i u predmetu Ynos, ugovor o najmu sklopljen je prije pristupanja Slovenije Uniji. Činjenica da je nacionalni sudski postupak zbog povrede tog ugovora još bio u tijeku u Sloveniji nakon njezina pristupanja ne bi bila relevantna zato što je u predmetu Ynos nacionalni postupak koji se odnosio na izvršenje ugovora također bio u tijeku nakon pristupanja Mađarske⁸.

32. Međutim, predložio bih Sudu da predmet Ynos promotri u širem kontekstu te da uzme u obzir sudsku praksu prije i nakon te presude, kao i specifičnu činjeničnu i pravnu pozadinu samog predmeta Ynos. U toj slojevitijoj sudskoj praksi se umjesto razlikovanja između činjeničnog stanja nastalog prije i onog nastalog nakon pristupanja razmatra je li pravni odnos koji je nastao prije pristupanja nastavio proizvoditi pravne učinke nakon pristupanja.

(b) Predmet Ynos u širem kontekstu sudske prakse

33. U svojoj sudskoj praksi koja je prethodila predmetu Ynos, Sud je bio otvoreniji odgovaranju na zahtjeve za prethodnu odluku kada je relevantno činjenično stanje nastalo prije pristupanja.

5 — Presuda od 10. siječnja 2006., Ynos (C–302/04, EU:C:2006:9).

6 — Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95/93) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

7 — Presuda od 10. siječnja 2006., Ynos (C–302/04, EU:C:2006:9, t. 36. do 38.).

8 — Također vidjeti rješenje od 5. studenoga 2014. u predmetu VG Vodoopskrba d.o.o. za vodoopskrbu i odvodnju/Đuro Vladika (C–254/14, EU:C:2014:2354, t. 10. do 11.); rješenje od 3. travnja 2014. u predmetu Pohotovosť s. r. o./Ján Soroka (C–153/13, EU:C:2014:1854, t. 23. do 25.); rješenje od 8. studenoga 2012. u predmetu SKP k.s./Kveta Polhošová (C–433/11, EU:C:2012:702, t. 35. do 37.); rješenje od 6. ožujka 2007. u predmetu Ceramika Paradyż sp. z oo/Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi (C–168/06, EU:C:2007:139, t. 20. do 25.); rješenje od 9. veljače 2006. u predmetu Lakép kft, Pár-Bau kft i Rottelma kft/Komáron-Esztergom Megyei Közigazgatási Hivatal (C–261/05, EU:C:2006:98, t. 17. do 20.).

34. Primjerice, prethodna pitanja u predmetima *Data Delecta*⁹ i *Saldanha*¹⁰ odnosila su se na sukladnost odredbe nacionalnog prava kojom se od stranih tužitelja zahtijevalo da polože jamčevinu za troškove sudskog postupka. U oba predmeta rješenja suda kojima se zahtijevala jamčevina za troškove izdana su *prije* pristupanja Švedske i Austrije Uniji. Međutim, žalbeni postupci protiv tih rješenja bili su u tijeku *nakon* pristupanja. U predmetu *Data Delecta*, Sud je odmah krenuo odlučivati o meritumu, time ukazujući da se pravo Unije primjenjuje *ratione temporis*. U predmetu *Saldanha*, zaključio je da se članak 6. UEZ-a (sadašnji članak 18. UFEU-a) trenutno primjenjuje od datuma pristupanja te da mu se dotično nacionalno pravilo protivi. Sud je zaključio da se pravo Unije primjenjuje *ratione temporis* na „buduće učinke okolnosti koje su nastale prije [...] pristupanja”¹¹.

35. Ta dva predmeta¹² pokazuju da je Sud, iako su sporovi između stranaka nastali prije pristupanja odnosnih zemalja Uniji, smatrao prikladnim tekuće pravne učinke okolnosti nastalih prije pristupanja podvrgnuti pravu Unije te stoga svojoj nadležnosti. Naime, primjena tog pristupa ovisila je o činjenici da su se pravni postupci u tim predmetima nastavili nakon pristupanja¹³.

36. Sudska praksa nakon predmeta *Ynos* je složenija. Međutim, moglo bi se reći da je pristup Suda postao još slojevitiji, pri čemu je pozornost bila na pitanju je li pravni odnos završio prije pristupanja.

37. U predmetu *Telefónica O2*, Sud je potvrdio svoju nadležnost iako je činjenično stanje iz tog predmeta nastalo prije pristupanja Češke Uniji. Razlog tomu je bio taj što je regulatorno tijelo ponovno usvojilo pobijanu odluku, s budućim učincima nakon pristupanja Češke Republike Uniji¹⁴.

38. Slično tomu, Sud je u predmetu *CIBA* potvrdio da se spor iz glavnog postupka odnosio na porezne godine 2003. i 2004., a Mađarska je Uniji pristupila tek 1. svibnja 2004. Međutim, potom je istaknuo da, „s obzirom na to da je činjenično stanje iz glavnog postupka djelomično nastalo nakon tog datuma, Sud je nadležan odgovoriti na prethodno pitanje”¹⁵.

9 — Presuda od 26. rujna 1996., *Data Delecta Sktiebolag i Ronny Forsberg/MSL Dynamics Ltd.* (C-43/95, EU:C:1996:357).

10 — Presuda od 2. listopada 1997., *Stephen Austin Saldanha i MTS Securities Corporation/Hiross Holding AG* (C-122/96, EU:C:1997:458, t. 14.).

11 — Presuda od 2. listopada 1997., *Stephen Austin Saldanha i MTS Securities Corporation/Hiross Holding AG* (C-122/96, EU:C:1997:458, t. 14.). Također vidjeti presudu od 13. rujna 2001., *Schieving-Nijstad vof i dr./Robert Groeneveld* (C-89/99, EU:C:2001:438, t. 49. do 50.). Također vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika G. Cosmasa u predmetu *Andersson i Wåkerås-Andersson* (C-321/97, EU:C:1999:9, osobito t. 61. i prateće točke) u kojem se raspravlja o vremenskoj primjenjivosti prava Unije ovisno o tome jesu li okolnosti koje se razmatraju trajno fiksirane prije pristupanja.

12 — Također vidjeti sljedeće predmete o kojima se u ovom mišljenju ne govori detaljno: presudu od 30. studenoga 2000., *Österreichischer Gewerkschaftsbund, Gewerkschaft öffentlicher Dienst/Republik Österreich* (C-195/98, EU:C:2000:50, t. 55.); presudu od 7. veljače 2002., *Liselotte Kauer/Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten* (C-28/00, EU:C:2001:483, t. 42. do 59.); i presudu od 18. travnja 2002., *Johann Franz Duchon/Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten* (C-290/00, EU:C:2001:631, t. 44. do 46.). Također vidjeti presudu od 29. siječnja 2002., *Land Nordrhein-Westfalen/Beata Pokrzepowicz-Meyer* (C-162/00, EU:C:2002:57, t. 50. do 57. i navedenu sudsku praksu).

13 — Dodatno vidjeti Kaleda, „Immediate Effect of Community Law in the New Member States: Is there a Place for a Consistent Doctrine?” (2004.) 1 ELJ 102 ili Póltorak, „Ratione Temporis Application of the Preliminary Rulings Procedure” 2008. (CMLRev) 1357.

14 — Presuda od 14. lipnja 2007., *Telefónica O2 Czech Republic a.s./Czech On Line a.s.* (C-64/06, EU:C:2007:348). Također vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika D. Ruiz-Jaraba Colomera u tom predmetu, t. 32., i presudu od 22. prosinca 2010., *Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany/Ministerstvo kultury* (C-393/09, EU:C:2010:816, t. 22. do 27.).

15 — Presuda od 15. travnja 2010., *CIBA Speciality Chemicals Central and Eastern Europe Szolgáltató, Tanácsadó és Kereskedelmi kft/Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (APEH) Hatósági Főosztály* (C-96/08, EU:C:2010:185, t. 13. do 15.). Također vidjeti presudu od 24. studenoga 2011., *Circul Globus București (Circ & Variete Globus București)/Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România–Asociația pentru Drepturi de Autor (UCMR–ADA)* (C-283/10, EU:C:2011:772, t. 29.).

39. Predmet Kuso odnosio se na austrijsku zaposlenicu koja je svoj ugovor o radu sklopila 1980. Kasnije je osporavala datum svojeg prisilnog umirovljenja, koje je bilo obvezno po navršetku 60 godina, tvrdeći da predstavlja diskriminaciju na temelju spola prema Direktivi 76/207/EEZ¹⁶. Sud je zaključio da je nadležan odlučiti o meritumu zahtjeva za prethodnu odluku istaknuvši da „[...] legitim[a] očekivanja nije moguće proširiti do te mjere da, općenito gledajući, sprječava[ju] da se nova pravila primjenjuju na buduće posljedice okolnosti nastalih u vrijeme važenja starih pravila”¹⁷.

40. Stoga, ako se predmet Ynos promatra u širem kontekstu sudske prakse, čini se da se opći pristup u pogledu primjenjivosti *ratione temporis* prava Unije usredotočuje na pitanje tekućih pravnih učinaka. Pravni odnosi koji još traju u vrijeme pristupanja države članice moraju se prilagoditi novom pravnom okviru. Naravno, ta prilagodba mora imati samo buduće učinke: trenutna primjena prava Unije znači da će se tekući pravni odnosi čiji učinci još traju u trenutku pristupanja možda promijeniti u pogledu *budućih* učinaka. Nasuprot tomu, istinska *retroaktivna* promjena, u smislu preispitivanja prošlog činjeničnog stanja ili događaja, zabranjena je.

41. Ako uzmemo primjer ugovora sklopljenog prije pristupanja države članice Uniji, ključno je pitanje nastavljaju li ugovor i pravni odnos koji iz njega proizlazi proizvoditi ikakve pravne učinke nakon pristupanja. Ako je to slučaj (primjerice, u pogledu ugovora s neodređenim trajanjem i/ili periodičnom naknadom), pravo Unije na ugovor počinje se primjenjivati u trenutku pristupanja, čak i ako su sve (formativne) okolnosti nastupile prije pristupanja. Pravo Unije naknadno mijenja budući sadržaj pravnog odnosa.

42. Osim toga, opće je prihvaćeno da u pogledu postupovnih pravila vrijedi opće pravilo da se ona primjenjuju odmah nakon što stupe na snagu, čak i na predmete koji su u tijeku, osim ako je dotičnom posebnom mjerom drugačije predviđeno¹⁸.

43. U svakom slučaju, temeljna načela zaštite stečenih prava i legitimnih očekivanja, kao i zabrana istinske retroaktivnosti, djelovat će kao korekcija trenutne primjene prava Unije u svim pojedinačnim slučajevima.

44. Ako se promatra iz te perspektive, zaključak do kojeg je Sud došao u predmetu Ynos nije iznenađujuć u pogledu svojih rezultata: predmet Ynos odnosio se na poštenost ugovornih uvjeta dogovorenih prije pristupanja Mađarske Uniji. Pitanja koja su upućena Sudu, da se na njih odgovorilo, rezultirala bi istinskim retroaktivnim preispitivanjem ugovornih uvjeta dogovorenih davno prije pristupanja.

(c) *Primjena šireg pristupa na ovaj predmet*

45. Smatram da ugovor o najmu u trenutku pristupanja Slovenije još nije bio iscrpio sve svoje pravne učinke u dva pogleda.

16 — Direktiva Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zapošljavanju, strukovnom osposobljavanju i napredovanju te uvjeta rada [neslužbeni prijevod] (SL 1976., L 39, str. 40.)

17 — Presuda od 12. rujna 2013., Niederösterreichische Landes-Landwirtschaftskammer/Anneliese Kuso (C-614/11, EU:C:2013:544, t. 30.). Također vidjeti presudu od 3. rujna 2014., X (C-318/13, EU:C:2014:2133, t. 21. do 24.).

18 — Vidjeti, primjerice, presudu od 14. veljače 2012., Toshiba Corporation i dr./Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (C-17/10, EU:C:2012:72, t. 47.). Također vidjeti presudu od 12. studenoga 1981., Amministrazione delle finanze dello Stato/Srl Meridionale Industria Salumi i dr.; Ditta Italo Orlandi & Figlio i Ditta Vincenzo Divella/Amministrazione delle finanze dello Stato (spojeni predmeti 212/80 do 217/80, EU:C:1980:270, t. 9.).

46. Kao prvo, ugovor o najmu sklopljen je u lipnju 1993. Iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje čini se da je tužitelj svoju obvezu ispunio prije pristupanja Slovenije Uniji, ali da je Dobrovoljno vatrogasno društvo svoje obveze, plativši naknadu za ugovor o najmu, ispunilo tek u svibnju 2010., znatno nakon pristupanja Slovenije. Dakle, ugovor o najmu nastavio je proizvoditi određene pravne učinke i nakon pristupanja Slovenije, a prava i obveze stranaka na temelju ugovora još su se morali izvršiti.

47. Kao drugo, možda još i važnije, za razliku od predmeta Ynos, ovaj se predmet ne odnosi na preispitivanje ugovornih klauzula dogovorenih u prošlosti. Nema osvrtnja na sadržaj ugovora i valjanost ugovornih uvjeta. Ovaj se predmet odnosi na izvršenje ugovora te, osobito, naplatu kamate koja je tekla zbog kašnjenja s izvršenjem (odnosno, plaćanjem) na temelju tog ugovora. Te su okolnosti nastupile prije pristupanja Slovenije Uniji, a ni nakon pristupanja još nisu konačno razriješene.

48. Stoga, činjenica da će se novi propisi o kamatama za kašnjenje u plaćanju ubuduće primjenjivati na postupke u tijeku u skladu je s trenutnom primjenom prava Unije u državama pristupnicama.

2. Primjenjivost Direktive 2000/35 na ugovor o najmu

49. Nakon što smo utvrdili da je Sud općenito nadležan, sljedeće pitanje u ovom predmetu je može li se Direktiva 2000/35 konkretno primijeniti na ugovor o najmu, s obzirom na njezine posebne odredbe o njezinoj vremenskoj primjeni.

50. Sukladno članku 6. stavku 3. točki (b), Direktiva 2000/35 načelno se primjenjuje na ugovore koji su zaključeni prije isteka roka za njezino prenošenje, osim ako država članica isključi njezinu primjenu na takve ugovore. Drugim riječima, direktiva se primjenjuje na postojeće ugovore ako država članica to izričito ne isključi.

51. Relevantni dokumenti o pristupanju, kako je na raspravi potvrdio zastupnik Slovenije, ne sadržavaju takvo isključenje primjene Direktive¹⁹. Stoga, na temelju članaka 2. i 54. Akta o pristupanju, za Sloveniju je rok za prenošenje Direktive 2000/35 bio 1. svibnja 2004., te se u pogledu navedene direktive nije primjenjivalo nikakvo odstupanje.

52. Pravilo iz članka 6. stavka 3. točke (b) relevantno je i za razlikovanje od sekundarnog prava koje se razmatralo u predmetu Ynos. U Direktivi 93/13, koja se razmatrala u predmetu Ynos, bilo je u članku 10. stavku 1. predviđeno da se primjenjuje samo na buduće ugovore zaključene nakon isteka roka za prenošenje (koji je za novu državu članicu bio na datum njezina pristupanja (odnosno 1. svibnja 2004.)). To je, u biti, suprotno članku 6. stavku 3. točki (b) Direktive 2000/35 jer se potonja primjenjuje na ugovore zaključene prije isteka roka za njezino prenošenje²⁰.

53. Stoga, ako se članak 6. stavak 1. i članak 6. stavak 3. točka (b) Direktive 2000/35 promatraju zajedno s Aktom o pristupanju, Direktiva 2000/35 se odmah nakon pristupanja Slovenije Uniji počela primjenjivati na postojeće ugovore zaključene prije toga, uključujući na ugovor o najmu o kojem se raspravlja u ovom predmetu. Stoga zaključujem da se Direktiva 2000/35 od 1. svibnja 2004. počela primjenjivati *ratione temporis* na predmetni slučaj.

54. Zaključno, mišljenja sam da je Sud nadležan odgovoriti na pitanja koja je uputio nacionalni sud.

19 — Stoga se čini da nema dokaza za tuženikovu tvrdnju o suprotnom iz glavnog postupka (vidjeti točku 18. ovog mišljenja).

20 — Ta raznolikost pravila kojima je uređena vremenska primjenjivost specifičnih instrumenata sekundarnog prava potvrđuje važnost jasnog razlikovanja između *općeg* pristupa u pogledu vremenske primjenjivosti prava Unije i *posebnih* pravila koja određeni instrument sekundarnog prava može sadržavati, kako je opisano u točkama 23. i 24. ovog mišljenja.

B – Treće prethodno pitanje

55. Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita je li pravilo *ne ultra alterum tantum* u skladu s Direktivom 2000/35. Slično stajalištu slovenske i latvijske vlade iz njihovih pisanih očitovanja kao i stajalištu slovenske vlade i Komisije na raspravi, smatram da je navedeno pravilo u skladu s Direktivom 2000/35.

56. Kako je Sud već ranije istaknuo²¹, a Komisija izričito potvrdila na raspravi u predmetnom postupku, Direktiva 2000/35 je instrument minimalnog usklađivanja.

57. Dakle, direktiva se odnosi samo na određene pa stoga ograničene elemente kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama, konkretno na sljedeće aspekte: (i) kamate za kašnjenje u plaćanju, (ii) pridržaj prava vlasništva i (iii) postupke naplate za nesporna potraživanja.

58. Što se tiče pravila o kamatama za kašnjenje u plaćanju, člankom 3. stavkom 1. točkom (d) prilično se detaljno uređuje *minimalna* visina takve kamate i način na koji se ona treba izračunati. Međutim, Direktiva 2000/35 ne sadržava nikakva pravila kojima se zabranjuje određivanje najviše granice prikupljene kamate.

59. Zbog toga smatram da je odluka o određivanju takve granice u nadležnosti država članica, pod uvjetom da poštuju zahtjeve ekvivalentnosti i djelotvornosti²².

60. Načelo *ekvivalentnosti* zabranjuje, u biti, diskriminaciju između tužbi koje se temelje na nacionalnom pravu i sličnih tužbi koje se temelje na pravu Unije. Drugim riječima, tretman prava koja proizlaze iz prava Unije ne smije biti manje povoljan od tretmana odgovarajućih prava koja proizlaze iz nacionalnih propisa.

61. Činjenično stanje ovog predmeta ne dovodi u pitanje sukladnost pravila *ne ultra alterum tantum* s tim načelom. Nijedna od stranaka nije izrazila sumnje u tom pogledu.

62. Zahtjev *djelotvornosti* zabranjuje državama članicama da ostvarivanje prava koja Unija dodjeljuje učine praktično nemogućim ili pretjerano otežanim.

63. Svakako se može tvrditi da bi se opći cilj djelotvornosti borbe protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama bolje ostvario ako rast kamate za kašnjenje u plaćanju ne bi bio ograničen. Nakon što se granica dosegne, jasno je da dužnik ima malo dodatnih razloga za vraćanje duga. Iznos kamate se jednostavno prestane povećavati.

64. Međutim, prema toj logici, bilo bi moguće dovesti u pitanje apsolutno svako nacionalno pravilo ili zahtijevati stvaranje novog pravila. Primjerice, ne bi li korisni učinak direktive kojom se nastoji suzbiti kašnjenje u plaćanju bio pojačan i ako bi se ponovno uveo dužnički zatvor²³, tako da se dužniku nakon što zakasni s plaćanjem automatski oduzme sloboda? Time bi se dotičnu osobu i/ili njezinu rodbinu prilično učinkovito prisililo da brzo izvrše isplatu.

21 — Presuda od 11. rujna 2008., Caffaro (C-265/07, EU:C:2008:496, t. 14. do 16.). Također vidjeti presude od 26. listopada 2006., Komisija/Italija (C-302/05, EU:C:2006:683, t. 23.) i od 3. travnja 2008., 01051 Telecom (C-306/06, EU:C:2008:187, t. 21.) i mišljenje nezavisne odvjetnice E. Sharpston u predmetu IOS Finance EFC SA V Servicio Murciano de Salud (C-555/14, EU:C:2016:341, t. 36.).

22 — Vidjeti, po analogiji, presudu od 19. srpnja 2012., Littlewoods Retail Ltd i dr. (C-591/10, EU:C:2012:478, t. 31. i navedenu sudsku praksu); također vidjeti rješenje od 17. srpnja 2014. u predmetu Delphi Hungary Autóalkatrész Gyártó (C-654/13, EU:C:2014:2127, t. 35.) i presudu od 18. travnja 2013., Irimie (C-565/11, EU:C:2013:250, t. 23.).

23 — Budući da je to samo ilustrativni *argumentum ad absurdum*, potencijalne posljedice ponovnog uvođenja „Marshalseaja(jeva)” za ljudska prava, osobito s obzirom na članak 1. Četvrtog dodatnog protokola Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, nije potrebno razmatrati. Za doslovnu usporedbu, vidjeti Charles Dickens, *Little Dorrit* (Mala Dorrit) (Penguin Classics, 2004.).

65. Absurdni primjeri pomažu u razumijevanju potrebe određivanja razumnih granica potencijalno neograničenom zahtjevu djelotvornosti. Smatram da se zahtjev djelotvornosti treba ograničiti na dva slučaja: nemogućnost ili istinska pretjerana otežanost. Mišljenja sam da pravilo *ne ultra alterum tantum* ne ispunjava nijedan od tih dvaju standarda. Dvije su stvari osobito relevantne u pogledu potonjeg navoda.

66. Kao prvo, u okviru nacionalnog regulatornog prostora na koji ne utječe minimalno usklađivanje predviđeno Direktivom 2000/35, pravilo *ne ultra alterum tantum* izražava određeni zakonodavni odabir u pogledu podjele troškova kašnjenja u plaćanju između vjerovnika i dužnika. To pravilo odražava socijalni pristup raspodjeli tereta kada je riječ o naplati dugova. Takav se odabir sam po sebi ne čini arbitrarnim ili jedinstvenim. U biti, određeni oblici ograničavanja kamata na iznos glavnice sežu još od rimskog prava²⁴.

67. Osim toga, može se smatrati da pravilo *ne ultra alterum tantum* uspostavlja određenu vrstu ravnoteže između osiguravanja brzih isplata i drugih interesa ili vrijednosti. Kašnjenje u plaćanju načelno uvijek proizlazi iz dužnikove nemogućnosti ili odbijanja da plati. Međutim, i nedjelovanje vjerovnika može povećati visinu akumuliranog duga. Stoga pravilo kao što je *ne ultra alterum tantum* potiče vjerovnika da hitro ostvari svoja prava. Doista, slično pravilo može se, u pogledu drugačijih konteksta, pronaći i u drugim nacionalnim pravnim sustavima. Primjerice, u austrijskom i češkom građanskom zakoniku vjerovniku je, u pogledu razdoblja prije parnice, ograničena mogućnost stjecanja kamate za kašnjenje u plaćanju koja je veća od glavnice ako nije pravovremeno zahtijevao isplatu duga²⁵.

68. Kao drugo, kako je slovenska vlada sugerirala, nacionalno pravilo kao što je *ne ultra alterum tantum* ne treba se razmatrati izolirano, nego u kontekstu drugih relevantnih instrumenata nacionalnog prava u okviru kojih pravilo o ograničenju kamate djeluje.

69. Među tim instrumentima je i mogućnost da se od dužnika zahtijeva naknada stvarno nastalih gubitaka (ako su ti gubici veći od iznosa kamate za kašnjenje u plaćanju). Naime, iako se zahtjev za kamate za kašnjenje u plaćanju općenito „smatra pogodnim načinom koji vjerovniku omogućuje naknadu štete koju obično pretrpi, bez potrebe da je doista dokaže”²⁶, to nužno ne znači da vjerovnik ne može tražiti naknadu štete koja premašuje nastalu kamatu. Postojanje takve mogućnosti ovisi o primjenjivom nacionalnom pravu i na nacionalnom je sudu da to utvrdi. Međutim, kako je slovenska vlada objasnila na raspravi, u slovenskom pravu vjerovnik doista može zahtijevati punu i stvarnu naknadu nastalih gubitaka.

24 — U Justinijanovom zakoniku CJ.1.2.17.3 bilo je propisano: „Ako se ijedna od navedenih stvari izostavi, vjerovnik i kupac gube imovinu, potraživanje i isplaćenu cijenu; a onaj koji je izvršio razmjenu gubi i ono što je dao i ono što je primio; tko god je stekao bilo koju imovinu na temelju doživotne emfiteuze (zakupa) ili darovanja ili otuđenja, mora vratiti ono što je stekao i dodatan iznos jednak onome što je dano” [‘reddidit quod accepit et alterum tantum eius, quanti est quod datum fuerit.’]. Prijevod [na engleski] dostupan u Blume, The Annotated Justinian Code, ur. Kearley, T. (drugo izdanje), dostupan na internetskoj adresi <http://www.uwyo.edu/lawlib/blume-justinian/ajc-edition-/books/book1/index.html>. Stariji izraz slične ideje može se pronaći u Ulpianus, Ulp. D. 12, 6, 26, 1. „Supra duplum autem usurae et usurarum usurae nec in stipulatum deduci, nec exigi possunt, et solutae repetuntur” u Zimmerman, The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition (Oxford University Press, 1996.), str. 169. Za raspravu o tom pravilu, uključujući o njegovu srednjovjekovnom nastavku, vidjeti, primjerice: Jörs, Römisches Recht: Römisches Privatrecht. Abriss des Römisches Zivilprozessrechts, (Springer-Verlag, 2013.) str. 183., ili Honsell, Römisches Recht, (Springer-Verlag, 2010.) str. 95.

25 — Vidjeti članak 1335. ABGB-a: „Hat der Gläubiger die Zinsen ohne gerichtliche Einmahnung bis auf den Betrag der Hauptschuld steigen lassen, so erlischt das Recht, vom Kapital weitere Zinsen zu fordern. Vom Tag der Streitanhängigkeit an können jedoch neuerdings Zinsen verlangt werden.” Također vidjeti članak 1805. stavak 2. češkog Građanskog zakonika (Občanský zákoník, Akt br. 89/2012 Sb.) u kojem je predviđeno da vjerovnik koji ne ostvari svoja prava bez neopravdanog kašnjenja nema pravo na kamate za kašnjenje u plaćanju u iznosu većem od glavnice, u pogledu razdoblja koje prethodi parnici.

26 — Zimmermann, „Interest for Delay in Payment for Money” u Gullifer, Vogenauer (ur.) *English and European Perspectives on Contract and Commercial law: Essays in Honour of Hugh Beale* (Engleski i europski pristup ugovornom i trgovačkom pravu: Eseji u čast Hughu Bealeu), (Hart Publishing, Oxford i Portland, 2014.) str. 329.

70. Nadalje, ako bi vjerovnik gubitke pretrpio zbog lošeg funkcioniranja pravosudnog sustava, uključujući zbog neopravdanih kašnjenja i pretjeranog trajanja postupka, i tužba za naknadu štete protiv države može predstavljati mogući pravni lijek²⁷.

71. Zbog tih razloga Sudu predlažem da na treće pitanje suda koji je uputio zahtjev odgovori zaključkom da se Direktivi 2000/35 ne protivi nacionalno pravilo kojim se najviša visina kamate za kašnjenje u plaćanju ograničava na iznos glavnice.

C – Prvo i drugo prethodno pitanje

72. Kako sam gore naveo, ako sud negativno odgovori na treće pitanje nacionalnog suda, odgovori na prvo i drugo i pitanje postaju nepotrebni. Budući da pravilo *ne ultra alterum tantum* nije protivno Direktivi 2000/35, tužiteljeva tužba ne može uspjati čak ni ako se utvrdi da pravni odnos koji proizlazi iz ugovora o najmu spada u područje primjene Direktive 2000/35. Međutim, ako Sud zaključi da je predmetno pravilo protivno Direktivi, prva dva prethodna pitanja bit će relevantna.

73. U ovom odjeljku zajedno analiziram prvo i drugo pitanje. Njima se želi utvrditi je li tužitelj prilikom sklapanja ugovora o najmu djelovao kao „poduzetnik” u smislu Direktive 2000/35 s obzirom na to da predmet ugovora o najmu nije obuhvaćen njegovom nacionalnom dozvolom. U tom kontekstu, sud koji je uputio zahtjev izričito poziva Sud da u odgovoru na drugo prethodno pitanje uzme u obzir činjenicu da je predmetna transakcija imala gospodarsku narav te da je tužitelj za nju izdao fakturu.

74. U skladu s člankom 1., Direktiva 2000/35 primjenjuje se na „sva plaćanja izvršena [kao naknada za poslovnu transakciju]”. Stoga je za odgovor na pitanje spada li transakcija iz ugovora o najmu u područje primjene Direktive 2000/35 potrebno razjasniti pojam „poslovna transakcija”, u kojoj se pak koristi pojam „poduzetnik”.

75. Oba ću ta pojma razmotriti (u odjeljku a), odnosno b)) prije analize pitanja je li nacionalna dozvola za određenu djelatnost relevantna za definiciju poduzetnika (odjeljak c)). Naposljetku ću iznijeti nekoliko zaključnih napomena u pogledu pravne naravi druge stranke ugovora o najmu, odnosno Dobrovoljnog vatrogasnog društva (odjeljak d)).

(a) Pojam „poslovna transakcija”

76. U članku 2. točki 1. prvoj alineji Direktive 2000/35 „poslovna transakcija” definirana je kao transakcija „između poduzetnika, odnosno između poduzetnika i javnih tijela koja rezultira isporukom robe ili pružanjem usluga za naknadu”.

77. Čini se da je ta definicija sastavljena od sljedećih elemenata: i) stranke transakcije moraju biti poduzetnici ili poduzetnik i javno tijelo, ii) mora se raditi o isporuci robe ili pružanju usluga, te iii) mora postojati naknada za tu robu ili usluge.

78. Nema sumnje da ugovor o najmu ispunjava uvjete ii) i iii). Usluga je pružena: najam kamiona s cisternom za vodu. Naknada za tu uslugu je dogovorena te naposljetku plaćena. Stoga ostaje pitanje je li uvjet i) također ispunjen. Tužitelj očito nije javno tijelo. Može li se klasificirati kao „poduzetnik”?

27 — Ako se promatra u tom širem kontekstu drugih dostupnih pravnih lijekova i funkcioniranja pravnog sustava kao takvog, čini se da ograničenje kamate može imati još jednu svrhu: a to nije zaštita dužnika od nedjelovanja vjerovnika, nego od „nedjelovanja pravosuđa” države članice zbog strukturnih problema u pravosudnom sustavu koji uzrokuju pretjerano trajanje postupka. Zanimljivo je i s tim povezano pitanje u kojoj je mjeri pošteno dio tih „troškova” neizravno prebaciti na vjerovnika, ali je ono izvan okvira predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku.

(b) *Pojam „poduzetnik”*

79. Pojam „poduzetnik” je u članku 2. točki 1. trećoj alineji Direktive 2000/35 definiran kao „svaki subjekt koji neovisno obavlja neku gospodarsku ili profesionalnu djelatnost, čak i ako tu djelatnost obavlja samo jedna osoba”²⁸.

80. Da bi se radilo o „poduzetniku” u smislu Direktive 2000/35, i) dotična *osoba* mora biti klasificirana kao subjekt te ii) *djelatnost* mora biti neovisna gospodarska ili profesionalna po naravi.

81. Ističem da se u članku 2. točki 1. trećoj alineji Direktive 2000/35 izričito govori o „*svakom subjektu*”, uključujući onom kojeg čini samo jedna osoba, koji djeluje *u okviru* svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti.

82. Stoga tekst te odredbe ukazuje da se pod pojmom „subjekt” ne misli na neki konkretni pravni oblik, nego na *strukturiranu i trajnu djelatnost*. U tom smislu, dotična osoba mora djelatnost kontinuirano i dugotrajno obavljati.

83. Slično zaključku Suda u drugačijem kontekstu, struktura takvog subjekta može biti prilično jednostavna jer se, u određenim sektorima, „djelatnost [može] u biti zasnivati na radnoj snazi”²⁹.

84. Činjenica da je tužitelj izdao fakturu za uslugu pruženu na temelju ugovora o najmu predstavlja, po momemu mišljenju, važan element koji ukazuje da je djelovao *u okviru* organizirane gospodarske djelatnosti.

85. Što se tiče naravi transakcije na temelju ugovora o najmu, očito je da je bila gospodarska jer je tužitelj Dobrovoljnom vatrogasnom društvu kamion s cisternom na vodu stavio na raspolaganje za naknadu. Razmjena novca se morala, ili trebala, dogoditi.

86. Stoga se na prvi pogled čini da je definicija „poslovne transakcije” iz članka 2. točke 1. treće alineje Direktive 2000/35 zadovoljena.

(c) *Relevantnost nacionalne dozvole*

87. Unatoč tomu, sud koji je uputio zahtjev zabrinut je zbog činjenice da predmet ugovora o najmu nije bio obuhvaćen tužiteljevom nacionalnom dozvolom. Slovenska vlada i Komisija iz toga zaključuju da se tužitelj ne može klasificirati kao „poduzetnik” na temelju Direktive 2000/35. One u biti tvrde da bi točan opseg izdane nacionalne dozvole trebao biti odlučujuć za definiciju „poduzetnika” u smislu Direktive 2000/35.

88. Ne slažem se zbog dvaju glavnih razloga.

89. Kao prvo, u gore navedenoj definiciji „poduzetnika” ni na koji se način ne upućuje na propise država članica. Stoga je taj pojam autonoman pojam prava Unije. On se mora promatrati neovisno o nacionalnim sustavima dozvola ili upisa³⁰.

28 — Treba istaknuti da su u Direktivi 2011/7 definicije „poslovne transakcije” i „poduzetnika” ostale nepromijenjene, pri čemu se u toj direktivi samo dodatno preciziralo da „poduzetnik” ne može biti „javno tijelo”.

29 — Vidjeti, po analogiji, presudu od 10. prosinca 1998., Hernández Vidal i dr. (C-127/96, C-229/96 i C-74/97, EU:C:1998:594, t. 27.), također vidjeti presudu od 6. rujna 2011., Scattolon (C-108/10, EU:C:2011:542, t. 49. i navedenu sudsku praksu).

30 — U tom pogledu, vidjeti presudu od 3. prosinca 2015., Pfotenhilfe-Ungarn (C-301/14, EU:C:2015:793, t. 24. i navedenu sudsku praksu) i presudu od 5. prosinca 2013., Vapenik (C-508/12, EU:C:2013:790, t. 23. i navedenu sudsku praksu).

90. Kao drugo, autonomna definicija prava Unije u ovom predmetu ima dodatnu, prilično važnu svrhu: predvidljivost poslovnih transakcija koje spadaju u područje primjene te direktive. Ako bi opseg pojma „poduzetnik” iz direktive bio povezan s opsegom dozvole za određene poslovne djelatnosti koja je izdana u skladu s nacionalnim pravom, to bi stranke ugovora praktično primoralo da svaki put provjeravaju potpisuje li stranka ugovor u okviru svojih djelatnosti na temelju nacionalnog prava. Posljedična pravna fragmentacija nije samo nepoželjna kao takva. Također bi izrazito opteretila poslovnu praksu, osobito u prekograničnim transakcijama.

91. Zbog navedenih razloga mišljenja sam da opseg nacionalne dozvole nije važan za definiciju „poduzetnika” iz Direktive 2000/35. To ipak ne znači da je postojanje nacionalnog sustava upisa ili dozvole potpuno irelevantno. Međutim, ono može samo stvoriti pretpostavku da je stranka djelovala u okviru svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti.

92. Drugim riječima, da je ugovor o najmu ulazio u opseg tužiteljeve nacionalne dozvole, nastala bi pretpostavka da je tužitelj djelovao u okviru neovisne gospodarske djelatnosti. Međutim, nasuprot tomu, činjenica da predmet ugovora o najmu nije ulazio u opseg tužiteljeve dozvole ne znači da se tužitelj ne može klasificirati kao poduzetnik, pod uvjetom da su ispunjeni gore navedeni autonomni uvjeti iz članka 2. stavka 1. Direktive 2000/35.

93. Radi cjelovitosti, dodao bih da, prema mojem mišljenju, pojam „poduzetnik” u smislu Direktive 2000/35 ne obuhvaća osobe koje jednokratno izvrše neke radnje koje bi se mogle klasificirati kao „gospodarske”. Iako imaju gospodarsku narav, te radnje ne mogu se smatrati strukturiranom ili trajnom djelatnošću.

94. Što se tiče ovog predmeta, najam kamiona s cisternom za vodu može se smatrati dijelom tužiteljeve cjelokupne i trajne poslovne djelatnosti. Nasuprot tomu, primjerice, teško da isto vrijedi za tužitelja koji prodaje kolače za djecu na nedjeljnom sajmu u sklopu godišnjeg školskog festivala. Slično tomu, pomoć u vrtu koju poznati poduzetnik pruža svojem susjedu u zamjenu za šalicu čaja i kolač teško se može smatrati dijelom strukturirane i trajne poslovne djelatnosti tog poduzetnika.

95. Drugim riječima, ljudi se bave različitim oblicima djelatnosti gospodarske naravi, ali samo su neke od tih djelatnosti dio nečijih strukturiranih i trajnih poslovnih djelatnosti. Prilikom ocjene je li dotična djelatnost dio te strukture i trajne poslovne djelatnosti, sud koji je uputio zahtjev mora uzeti u obzir sve relevantne dokaze koji govore u prilog tom zaključku ili protiv njega.

96. Na nacionalnom sudu je da te opće smjernice primijeni na činjenično stanje ovog predmeta. Međutim, na temelju činjeničnog stanja iznesenog ovom Sudu, odnosno toga da se dotična transakcija razumno može smatrati dijelom šire, strukturirane i trajne gospodarske djelatnosti koju tužitelj obavlja, zaključujem da se može smatrati da je tužitelj djelovao kao „poduzetnik” u smislu Direktive 2000/35 kada je sklapao ugovor o najmu.

97. S obzirom na gore navedeno, smatram da autonomna definicija „poduzetnika” iz članka 2. točke 1. Direktive 2000/35 obuhvaća osobe koje se bave strukturiranom i trajnom neovisnom gospodarskom ili profesionalnom djelatnošću. Pitanje je li pojedinačna radnja takve djelatnosti, kao što je pojedinačni ugovor, bila obuhvaćena točnim opsegom nacionalnog sustava upisa ili dozvola nije odlučujuća za potrebe te definicije. Međutim, činjenica da je ta osoba djelovala unutar opsega nacionalnog upisa ili dozvole stvara pretpostavku u prilog zaključku da je ta osoba djelovala u okviru gospodarske ili profesionalne djelatnosti. Postojanje fakture također predstavlja element koji ukazuje na to da je ta osoba djelovala u okviru strukturirane i trajne gospodarske djelatnosti.

(d) Narav Dobrovoljnog vatrogasnog društva

98. Kao dodatnu napomenu, ističem da se prvo i drugo prethodno pitanje usredotočuju na definiciju „poduzetnika” u smislu Direktive 2000/35 samo u pogledu tužitelja. Međutim, klasifikacija pravnog odnosa koji proizlazi iz ugovora o najmu kao „poslovne transakcije” u konačnici ovisi o statusu druge ugovorne stranke, odnosno Dobrovoljnog vatrogasnog društva.

99. Kako je gore navedeno, „poslovna transakcija” je u Direktivi 2000/35 definirana kao transakcija „između poduzetnika, odnosno između poduzetnika i javnih tijela”. Što se tiče definicije potonjeg pojma, Direktiva 2000/35 upućuje na „[javnog naručitelja] ili subjekt[a] kako je određen [...] direktivama o javnoj nabavi”.

100. U navedenim direktivama o javnoj nabavi „javni naručitelj ili subjekt” definiraju se kao država, regionalne ili lokalne vlasti, javnopravna tijela, udruženja koja je osnovala jedna ili nekoliko takvih vlasti ili jedno ili nekoliko takvih javnopravnih tijela. „Javnopravno tijelo” u mjerodavnim direktivama definirano je pak kao svako tijelo koje „je uspostavljeno posebno u svrhu zadovoljavanja potreba u općem interesu, a nije industrijske ili trgovačke naravi, ima pravnu osobnost te koje financira, većim dijelom, država, regionalne ili lokalne vlasti ili druga javnopravna tijela; ili je podložno upravljačkom nadzoru od strane tih tijela; ili ima upravni, upraviteljski ili nadzorni odbor čijih je više od polovice članova imenovala država, regionalne ili lokalne vlasti ili druga javnopravna tijela”³¹.

101. S obzirom na te kriterije, na sudu koji je uputio zahtjev ostaje da provjeri koja je bila točna pravna narav Dobrovoljnog vatrogasnog društva prema nacionalnom pravu koje se primjenjivalo u vrijeme nastanka činjeničnog stanja kako bi utvrdio je li se radilo o „poslovnoj transakciji” u smislu članka 2. točke 1. Direktive 2000/35.

V – Zaključak

102. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na pitanja koja je uputilo Vrhovno sodišće Republike Slovenije (Vrhovni sud Republike Slovenije) odgovori na sljedeći način:

Prvo i drugo pitanje:

Članak 2. točku 1. Direktive 2000/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2000. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama treba tumačiti na način da pruža autonomnu definiciju pojma „poduzetnik” koja obuhvaća osobe koje se bave strukturiranom i trajnom neovisnom gospodarskom ili profesionalnom djelatnošću. Pitanje je li pojedinačna radnja takve djelatnosti, kao što je pojedinačni ugovor, bila obuhvaćena točnim opsegom nacionalnog sustava upisa ili dozvola nije odlučujuća za potrebe te definicije. Međutim, činjenica da je ta osoba djelovala unutar opsega

31 — Članak 1. točka (b) Direktive Vijeća 92/50/EEZ od 18. lipnja 1992. o usklađivanju postupaka za sklapanje ugovora o javnim uslugama [neslužbeni prijevod] (SL 1992., L 209, str. 1.); članak 1. točka (b) Direktive Vijeća 93/36/EEZ od 14. lipnja 1993. o usklađivanju postupaka za sklapanje ugovora o javnoj nabavi robe [neslužbeni prijevod] (SL 1993., L 199, str. 1.); članak 1. točka (b) Direktive Vijeća 93/37/EEZ od 14. lipnja 1993. o usklađivanju postupaka za sklapanje ugovora o javnim radovima [neslužbeni prijevod] (SL 1993., L 199, str. 54.); članak 1. točka 1. Direktive Vijeća 93/38/EEZ od 14. lipnja 1993. o usklađivanju postupaka nabave subjekata koji djeluju u sektoru vodnoga gospodarstva, energetskom, prometnom i telekomunikacijskom sektoru [neslužbeni prijevod] (SL 1993., L 199, str. 84.). Navedene direktive stavljene su izvan snage Direktivom 2004/17/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o usklađivanju postupaka nabave subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga (SL 2004., L 134, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 1., str. 436.) i Direktivom 2004/18/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o usklađivanju postupaka za sklapanje ugovora o javnim radovima, ugovora o javnoj nabavi robe te ugovora o javnim uslugama (SL 2004., L 134, str. 114.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 1., str. 156.). Vidjeti članak 2. stavak 1. točku (a) Direktive 2004/17, odnosno članak 1. stavak 9. Direktive 2004/18. One su otada stavljene izvan snage Direktivom 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ (SL 2014., L 94, str. 65.) i Direktivom 2014/25/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o nabavi subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga i stavljanju izvan snage Direktive 2004/17/EZ (SL 2014., L 94, str. 243.).

nacionalnog upisa ili dozvole stvara pretpostavku u prilog zaključku da je ta osoba djelovala u okviru gospodarske ili profesionalne djelatnosti. Postojanje fakture također predstavlja element koji upućuje na to da je ta osoba djelovala u okviru strukturirane i trajne gospodarske djelatnosti.

Treće pitanje:

Direktivu 2000/35 treba tumačiti na način da joj se ne protivi nacionalno pravilo kojim se najviša visina kamate za kašnjenje u plaćanju ograničava na iznos glavnice.